

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

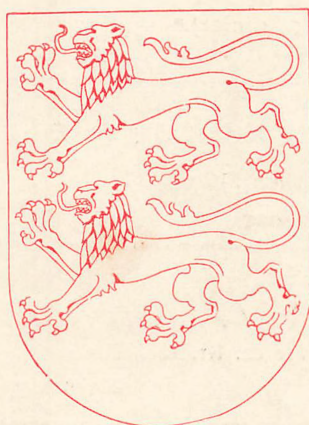
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sønderjydsk

MAANEDSSKRIFT

Udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland
ved Claus Eskildsen og H. Lausten-Thomsen

INDHOLD:

Thorvald Madsen: En sønderjydsk Forfatter.

P. K. Andersen: Tinglev Kirkes Restaurering.

H. Lausten-Thomsen: Den nordslesvigske skoleforening i tal.

Gamle Anders Sandemand.

Aaret 1843.

ESBJERG BANK

Aktieselskab

Kongensgade 70

Esbjerg

Aktieselskabet

Landbobanken i Skive

SALLING BANK

Kontortid: 9—12 og 2—5
Lørdag 9—2.

Telefon 700 . Skive

Spare- og Laanekassen for Frøs og Kalvslund Herreder.

Kontortid 9—12 & 2—5

RØDDING

Sparekassen for Randers By og Omegn

Kontortid 10—1 og 3—5
„Telefon 3310 (4 Linier).“
Randers

Banken for Skanderborg og Omegn

Kontortid 10—3 Telefon 516 og 517

Skanderborg

Aktieselskabet

AARHUUS PRIVATBANK

Aktiekapital og Reserver ca. Kr. 18 Mill.

Aarhus
Hovedkontor

København
Nygade 1.

SPAREKASSEN

FOR ROSKILDE BY OG OMEGN

Stiftet 1833

Telefon 3000 - Kontortid 9-12^{1/2} og 14-16

Spare- og Laanekassen for Hobro og Omegn

HOBRO — Telefon 13

Holsted Spare- & Laanekasse

Kontortid: Holsted By 10—12 Fm. og 2—5,30 Eft.
Holsted St. daglig 10—12, Torsdag undtagen.
Føvling hver Torsdag Fm. 10—12.

AKTIESELSKABET

NORDISKE KABEL- OG TRAADFABRIKER

KØBENHAVN F.

Sparekassen for

Skagen og Omegn

Telefon 57

SKAGEN

Graasten Bank ^{A/S}

Kontortid 9—12 & 2—4
Lørdag 9—1

GRAASTEN

Spare- & Laanekassen for Kolding By og Omegn

Stiftet 1856
Reservefond ca. 1^{1/2} Million

Sparekassen for Haderslev Bys Omegn

Kontortid:
9—12, 2—4. Lørdag 9—1.
HADERSLEV.

Horsens Landbobank ^{A/S}

Kontortid 9^{1/2}—2 og 4—5

HORSENS

Sønderjyllands Kreditforening Haderslev

Reserveret

„B“.

Aktieselskabet

Handels- og Landbrugsbanken

Silkeborg

Telf. 1024 (4 Linier)

Sønderjydsk Teglintudstri

Nordre Fasanvej 217 - København N.
Telf. C. 4520 - Tage 1700 - Tage 1717

Facadesten, flammede Sten, Tagsten, Drænrør
Alle Bygningsartikler

Forlang **Gulvtæpper**

fra

Sønderjydsk Tæppefabrik

A. R. KJÆRBY

Højer

De Forenede Teglværker ved Aarhus. Aktieselskab

Tlf. 644. Kontor: Parkallé 15, Aarhus. Tlf. 6444.

Facadesten, Tagsten, Radialsten, glass. Tagsten og Mursten

Paasch & Larsen, Petersen

Aktieselskab

HORSENS

Telefoner: 207 -- 807 -- 808

Graasten
Teglværk

GRAASTEN

Restaurant

Bryggergaarden - Odense

· Byens bedste Spisested

D. I. S.

Skal man til og fra

Sønderjylland

benytter man

Sydfynske Jernbaner

Frøcontoret

(for undersøgt Markfrø)

(Grundlagt 1887)

KOLDING

Pindstrup Mosebrug

SAVVÆRK & EMBALLAGEFABRIK

Telefon Pindstrup { 13
18

Leveringer under Statsfrøkontrollens selvvirkende Kontrol.

Antager Frøavlere

Aktieselskabet

Dampmøllen Victoria

Odense

Rio Radiatorer

Ribe Centralvarme-Komfurer

Ribe Centralvarme-Kamin

Ribe Kakkelovne

Ribe Kaminer

Eriksen & Christensen

Aktieselskab

Korn og Foderstoffer

Esbjerg

A/S Ribe Jernstøberi

Ribe Telf. 261 (2 Linjer)
Grundlagt 1848

Otto Hausgaard

Julius Kristiansen & Sønner

Fiskeeksport

Hirtshals

Th. Hansen

G. M. Forhandler

Søndergade 15

Telf. 311

FREDERIKSHAVN

A/S **ALFRED BENZON**

Halmtorvet 29. Central 194.

KØBENHAVN V.

Cloos Lorentzen

Aktieselskab

Frederikshavn

Haslev Gymnasium - *Kostskole for Dreng*

Eksamensret til Mellemskole-, Real- og Studentereksamen.
Alle Oplysninger ved Henvendelse til
Peter Kæstel, Rektor. Haslev.

Stenhus Kostskole

HOLBÆK

Rektor Svend Larsen

Kostskolen **TOLLØSE SLOT** 10 km fra Holbæk
1 Times Kørsel fra København. **Skolehjem for Dreng og Piger.**
Udlands-Danskes Børn kan bo paa Skolen i Ferierne. Elever
optages fra 7 Aars Alderen. Underskole, Mellemskole, Realklasse.
Marie Hesseldahl. Louise Højer.

Helsingø Kost- og Realskole

NORDSJÆLLAND

Skolen er beliggende i en smuk skovrig Egn nær Kattegat. Skolebygningen er ny og tidssvarende. Universitetsuddannede Lærere.
Program sendes. *O. Nelsson*

$\frac{A}{S}$ Sønderjydsk Frøforsyning

Frøavl og Frøhandel, Aabenraa

BRUUN & SØRENSEN A/S

Kgl. Hofleverandør
grundlagt 1893

INGENIØRFORRETNING

Varme - Sanitet - Gas - Vand - Elektricitet

AARHUS
Kannikegade 18
Tlf. Nr. 4362 - 4363 - 4364

KØBENHAVN
Niels Ebbesensvej 20
Tlf. C. 5036

Køb dansk Arbejde!

Haderslev Amts aut. Destruktionsanstalt

Telefon Hammelev 32.

Selvdøde og syge Dyr afhentes overalt i Distriktet.

SØREN LØTH & SØNNER

Fiskeeksport

Telf. 24 og 22

Telgr. Adr.: Løth

Hirtshals

A. WILHELMSSEN

Fiskeeksportør

Telf. 49

Hirtshals

Telf. 49

Gymnastikhøjskolen

i Ollerup

Højskole for Mænd fra 3. Novbr. til 30. Marts med Lederuddannelse i Gymnastik, Svømning, Idræt, Boldspil og Ridning. Skoleplan med Oplysninger - ogsaa om Amtsunderstøttelse og Hjælp fra Elevforeningen - ved

NIELS BUKH

Ladelund Landbrugs- og Mælkeriskole,

Brørup St.

5 Mdrs. Landbrugskursus Nov.-Marts
9 — do. Novbr.-Juli
8 — Mælkerikursus Sept.-April
Uddannelse af Kontrolassistenter.
J. C. Overgaard.

Fagskolen for Kvinder „Askovhus“ Sønderborg

Kvindeligt Haandværk.

Husligt Erhverv.

Syning - Tilskævning.

Broderi-Vævning

Nærmere ved

Forstander Frk. Paula Trock.

Snoghøj Gymnastikhøjskole Fredericia.

3 Maaneders Sommerskole.
5 — Vinterskole.
Skoleplan sendes.

Jørgine Abildgaard. Anna Krogh.

Marie Christensen

Hjemmebageri & Conditori
med Thesalon

Bispetorv - Aarhus

Telefon 1939 - 3222

Westend Vinstue

Axel Nielsen

Tlf. 869

Westend 2.

København

ASMUS HANSEN

Kolonial- og Kortevarer
en gros

Haderslev

Dyckjær & Christensen

Fiskeeksport

Ringkøbing

EN SØNDERJYDSK FORFATTER

Bendix Hansen f. 4. Januar 1843 d. 13. Oktober 1875.

Af Thorvald Madsen, Odder.

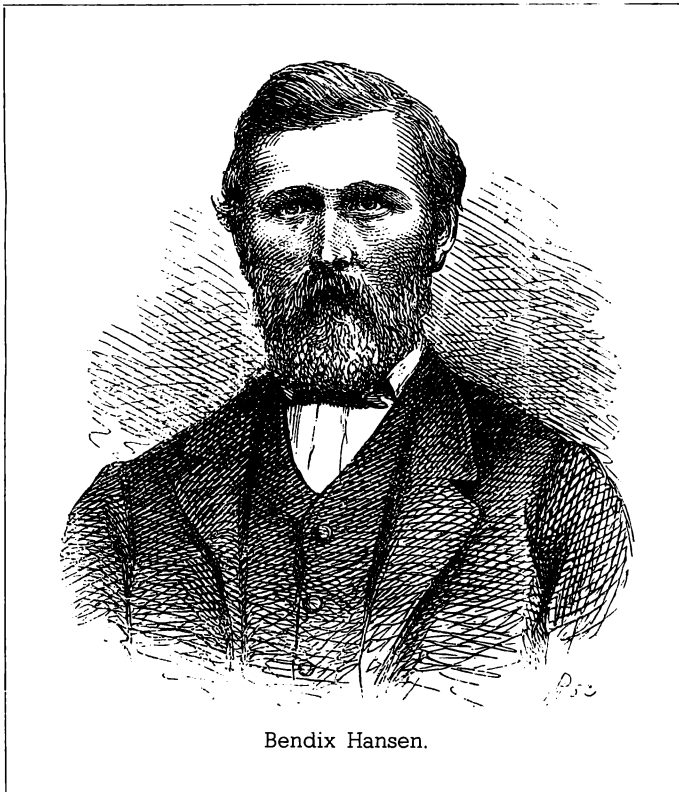
En Milsvej nordvest for Flensborg, læt ved den dansk-tyske Grænse, ligger Frøslev By med sine mange smukke, gammeldags Gaarde. Her i denne By fødtes de to Mænd. der saa levende har skildret den sønderjydske Natur, i Særdeleshed den vidunderlige Egn omkring Flensborg, og mer end nogen anden har de i Poesi og Prosa fortalt jævnt og fint om Folkelivet, saadan som det er levet dernede i det omstridte Land, og de har gennem deres Bøger været med til at holde Modet og Haabet oppe hos deres Landsmænd i de tunge Aar efter 1864.

Disse to Mænd var Digteren og Kromanden *Carsten Thomsen* og Forfatteren *Bendix Hansen*. Et inderligt Venskab, der varede Livet ud, sammenbandt dem, og der kan ikke være Tvivl om, at de jo gensidig har haft Indflydelse paa hinandens Produktion, eftersom ikke et Digt eller en Fortælling blev til, uden at de begge læste og kritiserede det, de havde skrevet.

Skønt begge forskellige af Naturen, er Grundpræget det samme i deres Digtning: Lune og dog den dybeste Alvor, trofast Kærlighed, opofrende Hengivenhed, Higen efter Lys, og Kampen for at vinde frem til Fredens Maal er stadig tilbagevendende Grundtanker. Der er ingen oprørske Toner overfor Forhold, som ikke kan være anderledes, men der gaar en stille, vemodig Længselstone gennem deres Digtning, der vidner om, at de begge taaler og lider i Stilhed.

Mesterligt skildrer Bendix Hansen de Mennesker, der faar den tunge Skæbne at lide og gaa til Grunde, en Skæbne, han selv led under, og som tidligt nedbrød hans Helbred.

Nu i Hundredeaaret for hans Fødsel er der Grund til at mindes denne Mand, hvis Forfatterskab kom til at betyde saa meget for Sønderjy-

Bendix Hansen.

derne under Fremmedherredømmet. Han fødtes i Frøslev 4. Januar 1843. Hans Forældre, Hans Lausen Hansen og Dorthé Jespersdatter, var et Par særprægede Mennesker, især var Dorthé en ualmindelig fin og betydelig Kvinde med store aandelige Interesser, og hun besad en Dannelse, man skulde lede længe om blandt Bondestandens Kvinder. Hun var Datter af Gaardmanden Jesper Clausen i Harreslev ved Flensborg. Han havde i sine yngre Dage tjent som Kusk og Jæger paa Trøjborg hos Kancelliraad Bendix Holst. Her førte han et saa eventyrligt Liv, at man endnu efter ca. 140 Aars Forløb véd at fortælle om den gamle Kusk paa Trøjborg, hvis Kørekunst med fire Heste var vidt berømt.

En mørk Efteraarsaften kørte han i vild Fart Herskabet hjem fra Tønder. Under Kørselen opdagede Jesper Clausen, at Tømmerne ikke var i Orden, hvorfor han maatte styre Hestene ved Hjælp af Pисken. Det lykkedes virkelig at gennemføre Kørselen trods Mørke og de daarligere Veje. I Trav kørte han over Vindebroen, ind gennem Portrummet og op foran Stalden, hvor Hestene standsede af sig selv. Her bad han Herskabet staa af, da han ikke følte sig saa helt vel.

Der udspandt sig megen Fortrolighed mellem Bendix Holst og hans Kusk. Begge var de hidsige af Naturen og kunde sige hinanden drøje Ord, men det betød intet for deres Venskab. Drikke kunde de ogsaa. Tidt sad de sammen i Kancelliraadens Stue ved en Romtoddy og drøftede deres Stude- og Hesthandel, der ikke altid gik efter de reneste Linier, hvad Jesper Clausen paa sine gamle Dage ofte beklagede. Tidt indviede Kancelliraaden sin Kusk i sine private Bekymringer og betroede sig til ham, naar familiære Vanskeligheder gik ham paa tværs. I Slægten opbevares endnu gamle Te- og Spiseskeer, hvori der er indgraveret et »H«, det er Gaver til Jesper Clausen, Kusken, for mange gode Raad og Tjenester.

Paa mødrene Side nedstammede Dorthé fra en fransk Familie, Routenstein, der paa Grund af sin hugenottiske Tro blev udjaget af Ludvig den 14.s Dragoner. De drog til Tyskland, hvorfra saa en af dem, Lorents Routenstein, kom til Trøjborg som Informator paa Godset og senere Lærer i Fransk og Latin for Brødrene Brorson i Randerup Præstegaard.

Dorthes Mormor var en Routenstein, og det milde, stille, det fromme og gudfrygtige i Dorthes Sind var en Arv fra denne franske Slægt.

Om Dorthé ved man, at hun ikke alene var elsket af sine egne Børn, men af alle Byens Børn og unge, der tidt samledes i hendes lille Hjem i Frøslev, hvor de lyttede spændt til hendes Sang og ypperlige Fortællekunst. Stuerne var smaa, og der kunde let blive saa trangt, at baade Hans Lausen og Dorthé maatte have et Barn paa hvert Knæ. Men var det Sommer med stille, varmt Vejr, flyttede hele Flokken ud paa Brinken og lejrede sig om Dorthé, der saa fortalte saa fængslende og levende af Historiens Sagn, om Personligheder og Begivenheder, at det senere hen i Livet har undret mange af hendes frivillige Tilhørere, hvor dog den jævne Bondekone havde faaet al sin Viden fra. Men hvad Dorthé læste og hørte, det levede i hende, og det gengav hun paa sin egen friske og barnlige Maade, saa det let blev forstaaet og tilegnet af de unge.

Vi kan forstaa, at selv om Hjemmet har været fattigt og trangt, saa var der alligevel højt til Loft og vidt til Vægge i Hans Lausens og Dorthes Hjem. Her levede Børnene et Barndoms- og Ungdomsliv, som aldrig gik dem af Glemme. Det er nok sin egen Barndom, Bendix Hansen tænker paa, naar han skriver i »Hjemløs«: »Barndomstiden, Barndomshjemmet, — aa, hvilken uendelig Rigdom gemmes ikke i disse Ord, det lever inde i mig, det er en Del af mig selv, og derfor vil det aldrig udslettes, saa længe jeg lever«.

Bendix Hansen fik sin Skolegang hjemme hos sine Forældre, og denne Skolegang har uden Tvivl haft den allerstørste Betydning for

hans Livsudvikling. Allerede tidligt sporede noget ejendommeligt hos Drengen. Fingernem var han til Gavns, han flettede de nydeligste Arm-baad af Hestehaar og lavede Nipssager af Læderstumper. Med skønne Farver tryllede han de smukkeste Billeder frem, og med sin Lomme-kniv udskar han kunstige Træarbejder, der viste, at han var Kunstner og havde Fantasi.

Hvad der især fængslede hans Sind, var Poesien. At høre ham frem-sige et Digt af Oehlenschläger eller høre ham fortælle et Eventyr af H. C. Andersen, det hørte til de store Oplevelser, som de gamle, der har hørt ham, endnu kan fortælle om. Hans ældre Søster, Ingeborg, der senere blev gift med Slagtermester Partsch i Flensborg, delte hans Begejstring for Poesien. Ogsaa hun var noget af en Digter, hvis Sange ofte blev sungne ved festlige Lejligheder i Borgerforeningen i Flensborg.

Der er et Træk fra Bendix Hansens tidligste Barndom, som han ikke saa sjældent fortalte, og som havde gjort et dybt Indtryk paa ham. Det var den 9. April 1848, da de danske Soldater første Gang var i Ilden ved Bov. Kampen strakte sig henad mod Frøslev til, og alle var paa Benene for at erfare Udfaldet. Baade Carsten og Bendix var blevet trukket med af de ældre, og da ingen havde agtet paa dem, var de blevet ved at gaa efter Tummelen, indtil en Kugle rodede Jorden op foran dem. Dette gjorde de smaa Drengene saa forskrækket, at de hurtigt vendte om og skyndte sig hjemad. Denne Begivenhed, der nær havde kostet deres Liv, glemte Bendix Hansen aldrig. Han fremdrog ikke saa sjældent denne Oplevelse, men føjede saa altid til, at det, at han undgik at blive dræbt, var ham en Paamindelse om, at han var under Guds Varetægt.

Dette Minde gjorde ogsaa sit til at fremme hans danske Sind. Men var han end Dansk til det inderste i sin Sjæl, saa var han dog først og fremmest Sønderjyde til Bunds, han elskede sit Sønderjylland med en Varme og inderlig Kærlighed som faa. »Jeg længes, længes bestandig efter mit kære Sønderjylland«, siger han i en af sine Fortællinger. Det var hans Tanke tidlig og sent, og for det ofrede han sine bedste Kræfter. Hans Bog: »Fra Sønderjylland« er især et stærkt Vidnesbyrd derom.

I Harreslev blev Bendix Hansen forberedt til Seminariet. Her boede han hos sin stoute Morbror Evald Clausen, en varm Sønderjyde, som for sin Troskab mod Konge og Fædreland var blevet hædret med Ridderkorset af Frederik d. 7. Det var forøvrigt hans Søn, Jesper Clausen, der fik overdraget den vanskelige Post at være baade dansk og tysk Stationsforstander paa Grænsestationen Vamdrup, hvilken Stilling han klarede saa tilfredsstillende, at han hædredes baade af den danske Konge og den tyske Kejser.

Mere end en af Slægten har følt sig i Taknemligheds-gæld til Evald

Clausen og hans Hjem. Her var Samlingsstedet for en hel Sværm af Søskendebørn, de fleste med lyse Hoveder og varme Hjerter, og aldrig var Evald Clausen gladere, end naar det vrimlede af unge omkring ham. Blandt de lyseste var nok Bendix Hansen, han digtede vittige Sange, han spillede og sang, han deklamerede og spillede Komædie, han var i det hele taget den, der førte an i Festlighederne, han ligefrem gnistrede af Vid ved saadanne Lejligheder.

1860 kom Bendix Hansen paa Seminariet i Tønder, og endnu inden han i 1863 havde taget sin Eksamen med første Karakter, var han udset til at være Lærer ved Døvstummeinstituttet i Slesvig. Men kort Tid efter, at han havde faaet fast Ansættelse, udbrød Krigen 1864. Efter Freden maatte han forlade Slesvig. Han søgte hjem til Flensborgegnen. Men der var kommet en underlig Uro over ham, han kunde ikke udholde at se sin elskede Hjemstavn i fremmede Magters Vold. Derfor forlod han sit Hjem og drog paa Gæsteri hos Slægt og Venner. Han vilde ikke have nogen fast Plads, for han havde det faste Haab, at Sønderjylland snart vilde blive givet tilbage til Danmark, og indtil det skete, vilde han stille sig afventende over for at søge Embede i det gamle Land.

Før sin Afrejse fra Hjemmet gik han en Dag sammen med en Ven ved Nyhussøen ved Flensborg. Da udbrød han: »Dette er som et Stykke Paradis. Gud bevare det!« Disse Ord findes i hans smukke Fortælling »Det største«. Det er den Fortælling, der siger os mest om Bendix Hansen, om hans Barndom og Ungdom og om hans dybe Længsel efter hans Hjemstavn og Vennerne.

Han drog op til Ribegnen og blev i Efteraaret 1864 Huslærer hos Pastor Sparrevohn i Allerup Præstegaard ved Esbjerg. Den laa ensomt men smukt ved de store grønne Enge langs Sneum Aa. Han fiskede i Aaen og foretog lange Spadsereture ude i de vidtstrakte Marskenge langs Havet. Det var en barsk Egn, han var kommet til, en Egn, der slet ikke lignede den skønne, smilende Natur som den, han nylig var rejst fra. I et Brev skriver han: »Hver Egn har sin Skønhed, ogsaa den hvor ingen Træer findes, men kun de grønneste Enge saa langt Øjet rækker, og hvor Solen flimrer i Aaens stille Vande og paa Havets uendelige Flade. Her har jeg fundet den Ro i Sindet, som jeg trængte til«. Men Længselen kunde blusse stærkt op igen, naar han modtog Breve fra Hjemmet og fra Vennerne. Da maatte han afsted til Havet, eller han kastede sig ind i Skrivearbejdet, for kun paa den Maade kunde han genvinde sin Sjælsro.

Det varede ikke længe, før Bendix Hansen fik Selskab paa sine Spadsereture. Præstens Datter, Margrethe, fulgte ham, og dette Samvær førte til, at hun senere fulgte ham i gode som i onde Dage. I sin lille

Novelle »Fra Præstegaardshaven« lader han Præstedatteren sige om sin Mand: »Han er noget stort, baade som Menneske og Digter, men kun faa kan ret se det. Jeg ved det, Tiden skal nok bære ham frem, og det er mig nok. Han arbejder saa trofast for mig og mine Børn, og jeg hjælper til med mine smaa Kræfter, han er mig alt, min Styrke og min Kraft«.

Da der stadig ingen Udsigter var til, at Sønderjylland blev givet tilbage til Danmark, søgte han og fik i 1866 Embedet som Lærer i Stubberup og Kirkesanger i Løsning ved Horsens. Samme Aar holdt han Bryllup med Margrethe Sparrevohn, og havde nu Forholdene i Sønderjylland artet sig, som han ønskede det, saa havde Livet ligget solbeskinnet for ham. Men i Nørrejylland følte han sig aldrig hjemme, han længtes bestandig efter sin Hjemstavn, og det er denne Længsel, der gør ham til Digter. Helt ubegribelig er hans Længsel, naar Julen nærmer sig. Han kan næsten ikke vente, for Juleferien er ensbetydende med Besøg af sønderjydske Gæster af Slægt og Venner, da lever han op, og der er Fest i Skolehjemmet Aften efter Aften. En lille fortrolig Kreds af Stubberupfolk var med i Festerne, men ellers saa de stærke Jyder, som han til daglig virkede iblandt, meget skævt baade til hans Undervisning og til hans Skolefester, de forstod ikke hans nationale Sind og Længsel. Man lod ham høre ilde for alle de mange Historier, han fortalte i Skolen, og fordi han ikke vilde bruge Remseriet. Uviljen fra de stærke Jyders Side naaede sit højeste, da han stiftede en Sangforening og begyndte at spille Komædie. Man truede og skældte, men mest i Krogene. Over for denne Ufordragelighed blev han oprørt og skrev en Prolog til sit Lystspil »Forlovelsesgildet«, og her gik han sine Modstandere paa Klingen. I Prologen fremstilles »den offentlige Mening« som en Person, og det ender med, at denne Person bliver puttet i Sufflørkassen. Fra da af fik han Fred til at øve sin Gerning efter bedste Overbevisning. Dette Træk hænger paa det nøjeste sammen med hele hans Opfattelse, han foragtede den offentlige Mening, der i Dag er een og i Morgen en anden. Forstille sig kunde han ikke, man saa ham altid, som han var.

Her i Stubberup faldt Bendix Hansens Manddomsgerning, og her er Størstedelen af hans Forfatterskab blevet til. Mange af hans Fortællinger blev optaget i »Illustreret Tidende«, »Fædrelandet«, »Nordisk Maanedsskrift«, »For Romantik og Historie« o. a. Tidsskrifter. Senere samlede han sine Fortællinger i to Bind, der fik en hjertelig Modtagelse i Sønderjylland, ja, rundt omkring i Danmark og paa de danske Højskoler. Efter hans Død udgav Forlagsboghandler N. C. Rom hans efterladte Fortællinger, og denne tredie Samling fik Navnet »Fortællinger«. Her har Zakarias Nielsen skrevet et Forord om Bendix Hansen og hans

Forfatterskab. Han siger deri: »Der er vel ikke i Bendix Hansens Fortællinger nedlagt nogen stor Rigdom af nye Tanker, men der er en Fylde af smukke og rene Tanker. Man føler snart, at man har en Forfatter for sig, der staar i en god Aands Tjeneste. Hans Gerning gaar ud paa at bygge op, at kaste Lys over Tilværelsen, at fylde sine Læsere med skønne varme Indtryk, og at vække Tro paa Livets stærke, rene Magter. Han har et skarpt Blik for den Poesi, som skjuler sig ogsaa i det daglige Livs Travlhed og Tummel. Han fører ofte Læseren midt ind i Livets Brydninger og Kampe, men altid paa en saadan Maade, at man har Velsignelse af at være Tilskuer, man bliver styrket i Troen paa Sandhedens Sejr og i Troen paa Menneskelivets Skønhedsmaal«.

Ved Overanstrengelse i Forbindelse med Næringsсорger blev Bendix Hansen angrebet af en Hjertesygdom, der alt for tidlig gjorde Ende paa hans Liv. Dette, som han selv siger, at han maatte arbejde i sin Fritid over Evne for at fri sine nærmeste fra ligefrem Sult og Nød, forværrede Dag for Dag hans Helbredstilstand. Han havde ikke været i Flensborg, siden han i 1864 rejste derfra. Nu da Hjertet var blevet angrebet, anede det ham, at han snart skulde dø, men inden vilde han saa gerne endnu engang se sin Hjemstavn. Han rejste til Flensborg og boede hos sin Søster, Ingeborg Partsch, hos hvem ogsaa hans Moder boede. Men her blev hans Tilstand pludselig i høj Grad forværret, og der blev sendt Ilbud efter hans Hustru, men han levede atter op, da hun kom, og de tilbragte nu otte dejlige Dage sammen. Den sidste Dag, han levede, færdedes han oppe og ude, men saa tog Sygdommen atter stærkt Overhaand. I et af sine sidste lyse Øjeblikke sagde han: »Jeg vil ikke Ro, ikke Gravens Ro, jeg vil Kamp, det er et usselt Menneske, der viger tilbage for Kampen«. Hans Livsførelse bekræftede, at han vilde Kampen for Sandhed og Ret.

Den 13. Oktober 1875 døde han og blev jordet paa Flensborg ny Kirkegaard. Byens danske Borgere fulgte ham til Graven, hvor en af hans Venner udtalte: »Vi er saa faa, derfor er det saa tungt at miste ham«. Han fik sit inderligste Ønske opfyldt: at hvile i Hjemmets Jord. Hans Mor satte ham de smukke Ord paa Gravstenen: »Hvil i Fred i Slesvigs Jord, Hjemland, som saa varmt du elsked«.

Endnu mens Sønderjylland var under Fremmedherredømme og især i Aartierne før Aarhundredskiftet, hørte Bendix Hansens Bøger til de mest læste blandt Sønderjyderne. Rundt omkring i danske Hjem fandtes hans tre Bøger »Historier«, »Fra Sønderjylland« og »Fortællinger«. De læstes med lige stor Interesse af Børn og Voksne og var til Trøst og Opmuntring i de trange Tider.

Zakarias Nielsen slutter sit Forord i »Fortællinger« saaledes:

»Der var af Tusinder knyttet store Forhaabninger til hans Fremtid,

og havde Gud skænket ham et længere Liv og givet det Naadens Vilkaar, da havde han sikkert ogsaa, den evnerige unge Mand, udviklet sig til noget stort paa sin Vis, thi noget stort var der i ham, — — men saa døde han«.

Ved Bendix Hansens Jordefærd skrev Vennen Carsten Thomsen:

»Do hæst no rejst, do kund it bel
blyw her, din Ti er øwwer,
te Kamp o Stri for Sann o Ret.
som do te full hæ øwwen.

Do kæhn wos ret fra Barensben,
din Vugh stoj her i Synner,
din Digte, Tanker, som en Glehn,
lyst op bland danske Bynner.

Do vaar vo Stolthed vaar vor Lyst,
do kæhn vort indle Hofen,
o hvad der ølmer i vort Bryst,
do ved din Pen kun ofen.

Tak for din Sang, Tak kjærre Ven.
Den vil ly høt o lænng —,
omskjøndt din Harpe er hungen ben.
o roste vil dens Stræng' — — . . .

TINGLEV KIRKES RESTAURERING.

Af Konservator P. K. Andersen.

Tinglev Kirke blev i 1941 underkastet en større Restaurering, som har bragt mange Forandringer til det bedre baade ud- og indvendig.

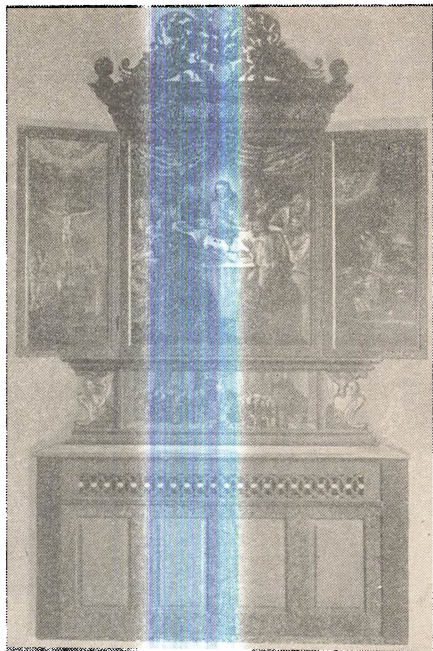
Paa Kirkens Nordside laa et grimt Halvtagshus, hvori Varmeværket var anbragt, det er nu fjernet, og i en ny Kælder er Varmeværket lagt ned. I samme Side af Kirken er der aabnet 3 smaa Vinduer, hvis Spor fandtes i Murværket, det er Vinduer fra Kirkens ældste Tid. To nye store Vinduer er tilmuret. I Kirkens store Vinduesaabninger sad før nogle Ruder, der skulde forestille Glasmaleri, men som kun var farvet Glas af samme Slags, som har været brugt i Verandaer og Lysthuse, selv det lille Evangelistbillede i Midten af Vinduet var ganske uden Værdi. De er nu fjernet, og der er indsat nye Egetræsvinduer med alm. Glas, de er kopieret efter et gammelt, som sidder i Taarnets Sydside.

Indvendig har Fjernelsen af det kedelige Gibsloft i Kor og Skib og Afbankningen af det glatte Cementpunds paa Væggene skabt den største Forandring. Gibsloftet og de glatte Vægge med maskinprægede, daarlige Dekorationer gav Rummet Præg af en Dagligstue fra en smagløs Tid. Nu har det atter faaet det rette Udseende af et gammelt Kirkerum. Der er lagt nyt Gulv i hele Kirken, Bræddegulv i Stolene og Klinker i Koret og i Midtergangen. Stoleværket er fornyet, men af det gamle er brugt Fyldningerne i Dørene. Paa disse er fremdraget smukke Blomsterdekorationer, som efter lidt Reparation er sat ind i de nye Døre. De gamle Stole og disse Dekorationer paa Laagerne er fra 1826.

Kirkens gamle Inventar: Altertavle, Prædikestol og Krucifix, samt Stoledørenes Blomsterdekorationer er istandsat under Nationalmuseet. Den gamle Altertavle var blevet sat til Side, hængt op paa Korets Nord-

Den gamle Altertavle
før Restaureringen.

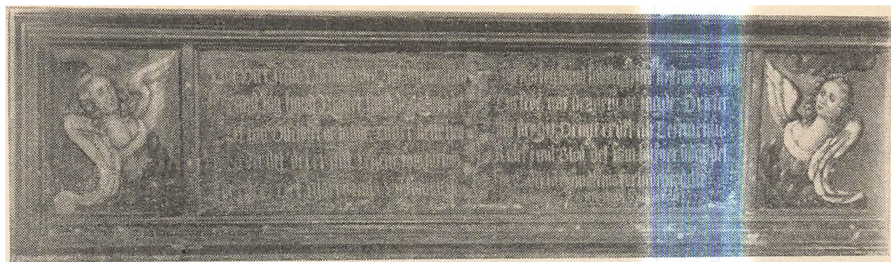
Altertavlen
efter Restaureringen.

væg. Den var blevet erstattet af et mindre Maleri uden større Værdi, indsat i en uhyrlig Ramme, som dog alligevel fyldte alt for lidt paa den Plads. Denne nye Altertavle var sikkert givet i den bedste Mening, men uden Forstaaelse for, hvad der passer i et gammelt Kirkerum, den Forstaaelse som saa ofte har manglet i de sidste Slægtled.

Den gamle Altertavle er vistnok den eneste i sin Art i de sønderjyske Landsdele. Den er fra Tiden omkring 1580, men den har beholdt den katolske Form til at kunne lukkes sammen, et bredere Midterparti og halvt saa brede Sidefløje, der kan lukkes hen for Midterpartiet. Det Topstykke, der er sat over dette, viser Renæssancens Former. Denne Altertavletype findes i et større Antal i Aalborg, Hjørring og Thisted Amters Kirker. I Tavlens Felter var bevaret Malerier, i Midten Nadveren, i Fløjene Kristus i Gethsemane og Korsfæstelsen. Disse Malerier stammer fra Tiden lidt før eller lidt efter Aar 1700. Alt øvrigt paa Tavlen var egetræsmalet undtagen Fodstykkets Felt, som havde hvid Bund med en dansk Indskrift med sorte Bogstaver. Lige under dette ydre Lag laa et, der var samtidigt med Malerierne. I Gesimsens Frise

fremdroges en pæn Dekoration, en Frugt- og Blomsterguirlande, graat i graat malet paa grøn Bund. Iøvrigt var Grønl, Sort og Guld Virkemidlerne paa alle vandrette Led, medens Rammerne om Billederne var rød Marmorering. I Fodstykkets Felt var der under den ydre Indskrift en anden med Guldbogstaver paa sort Bund, det var Nadverordene paa Dansk, smukke Frakturbogstaver med en Bladranke i Midten af Fladen til at skille Nadverordenes to Dele. Skriften var selvfølgelig samhörende med Nadverbilledet i Midtfeltet. Da Skriften var fremdraget, kunde det skönnest, at der laa et Maleri under den, og da de Enkeltheder, der kunde skimtes, tydede paa, at det maatte være et meget interessant Maleri, bestemte Nationalmuseet, at det skulde fremdrages, uanset at det ikke hörte med til det övrige Farvelag og dets Malerier. Efter at Skriften var fotograferet, og der var taget en Kalkering af den, blev den fjernet. Der fremkom da temmelig uskadet et Maleri, som forestiller en protestantisk Gudstjeneste. Det er et Kirkerum, og midt i det staaer et Krucifix, der rækker fra Under- til Overkant af Billedfladen. Til højre (heraldisk) for Krucifixet er samlet en Skare Mænd, der *staaer* i Stolestaderne, som dog har en Rem i Sædehøjde til at hvile lidt paa. Mændene er i Datidens Dragter, har Pibekraver og Knæbukser, en ung Mand har dog lange graa Bukser, enkelte af Mændene har Hat paa. Kvinderne er samlet til venstre (heraldisk) for Krucifixet, de sidder paa Skamler og er i forskellige Dragter, der er Kone- og Jomfruhuer, én er i Enkedragt, sort Kappe med Hætte over Hovedet, — en mærkelig Strud rager ud over Panden, — Kappen dækker over mere farverige Klæder. Længst ude til venstre i Billedfladen staaer Præsten paa en Prædikestol og peger hen paa Krucifixet. Det maa maaske snarest siges, at Maleriet forestiller en reformert Gudstjeneste, da de yderst faa tilsvarende Billeder, vi har her i Landet, indeholder Fremstillinger eller Hentydninger til Daab og Nadver. Der er intet af dette i det fremdragne Maleri, der er ikke engang et Alter i det Kirkerum, som Billedet viser.

Med dette Maleri har Tinglev Kirke faaet en særlig Seværdighed, som der ikke er Mage til i meget vid Omkreds. Der har i Tavlens store Felter været Malerier fra samme Tid som det her beskrevne, ogsaa paa Sidefløjenes Bagside har der været Malerier. De maa være gaaet i Forfald og begyndt at skalle af, der er nu kun nogle faa Rester til-

Altertavliens Fodstykke med den danske Indskrift fra lidt før 1700.

bage, der ses som Skaller under de senere Billeder. Den gamle Altertavle er nu stillet op paa et nyt Alter, som er beklædt med Panelværk fra det Stoleværk, som nu er fjernet fra Kirken. Bag Alteret er lavet et Rum til Præsten, ogsaa af Dele fra de gamle Stole.

Prædikestolen er et meget smukt Arbejde udført i Henrik Ringerinks Værksted i Flensborg. Denne meget dygtige Billedskærer har leveret Prædikestole til mange sønderjyske Kirker. Hans bibelske Relieffer i de største Felter er som Regel altid de samme, selv Enkeltheder i dem, f. Eks. i Fremstillingen af Jesu Fødsel, hvor der altid hænger en Sadel over en Stang i det Rum, der forestiller Stalden! Prædikestolen og den store Lydhimmel var egetræsmaalede med nogen hvid Farve paa Relieffer m. m. Da Egetræsmaalingen blev fjernet, fremkom en pæn Farvestaffering, som paa et Bueslag over Feltet nærmest Sydvæggen med meget beskedne Bogstaver var signeret »IOH HINR. BROCKMANN PINXIT 1747«.*) Men Stafferingen var ogsaa paa anden Maade dateret i en Indskrift, som var bevaret uden Overmaling paa Panelet ved Trappen til Stolen, der stod her »HANS BENDIXEN OG HANS HSTRU HELENA BENDIXIN TIL GERREBECK HAVER LADET DENNE PRÆDIKE-STOL PRYDE OG STAFFERE ANNO 1747«. -- Den Staffering, Brockmann har givet Prædikestolen og dens Himmel, er nu fremdraget og pryder igen disse Dele. Paa Himmels Frise var uden Overmaling bevaret en bibelsk Indskrift paa dansk. Stafferingens Farvevalg var væsentlig Rødt og Grønt, samt flere andre Farver i mindre Udstrækning. Forgyldning er der brugt noget af særlig paa Himmelen som for at faa den til at virke lettere. Farverne er fremdraget og repareret, ikke

*) Iflg. Pastor Petersen: Kirker i Tørninglen Provsti Sønderjyske Aarbøger II 1939 var J. H. Brochmann fra Aabenraa.

Fodstykket til Altertavlen efter Restaureringen.

opmalet. — Vil man fordybe sig i et saadant Stykke Inventar som denne Prædikestol, er der en Rigdom af Enkeltheder: Hjørnestykkernes smaa Apostelstatuetter under smukke Baldakiner, dekorative Hoveder øverst paa Stolen, smukke Englehoveder baade under Stolens og Himmels Hjørner, alt smukt og godt skaaret.

Krucifixet er, næst efter Døbefonten, Kirkens ældste Inventar, det eneste fra katolsk Tid. Der er den Mærkelighed ved det, at Korset er ældre end Figuren, det modsatte er oftere Tilfældet. Korset er fra ca. 1300, det har haft Fremstillingen af Evangelistsymbolerne: Engelen, Løven, Oksen og Ørnen i Korsets Ender, men kun i den vandrette Korsarms Ender er de bevaret, den lodrette Korsarms Ender er beskaaret baade foroven og forneden. Kristusfiguren er fra ca. 1500, et jævnt godt Arbejde for sin Tid. Krucifixet havde ingen gamle Farver af Betydning, der synes at have været gjort et Forsøg paa at rense det helt for Farver, men det er saa opgivet, og man har givet Korset en tynd brun Maling og Figuren havde faaet den hvidlige Farve, den havde. Ved den Istandsættelse, som nu er foretaget, er Krucifixet rensat helt for Farve og staar nu i Egetræets lysebrune Tone.

Tinglev Menighed har nu faaet et betydelig mere smukt og værdigt Kirkerum at samles i, et Rum, hvori hver Del taler paa sin stille Maade om, at her samledes Tinglev Sogns Menighed i Aarhundreder for at søge Gud, for at opbygges ved det, vi kalder Gudstjeneste, men hvor det dog er de søgende Mennesker, der faar noget. Slægt efter Slægt har samledes indenfor disse Mure, og i den store Granitdøbefont, som er jævn gammel med Kirken, er Sognets Børn blevet døbt gennem ca. 800 Aar. Selv om Tiderne har skiftet, er Menneskene ikke blevet anderledes, hvor beskæmmende det end kan være at konstatere det. Vi og

vor Tid har været meget villige til at mene, at vi var naaet meget længere end Slægterne for blot eet, to eller tre Aarhundreder siden, og saa er Sandheden dog den, at bortset fra de tekniske og materielle Fremskridt er vi ikke naaet videre i Menneskenes eller Staternes Forhold til hinanden. Det bliver ikke forandret til noget bedre, for alle forstaar, at ingen er født til at være Herre over andre og at overfor Gud er vi alle lige. — Noget af den Forstaaelse kan vindes ved at »træde Kirkestien« og at gøre det med det rette Sind, for det *var* dog her, og det *er* stadig her at:

Alskens Fryd og Sorg at nævne
bødes hid til Kirkestævne,
Brudekransen,
Dødedansen,
Barnesmil og Syndersuk.

Dybest dog i Aanderøsten
eet var Kaldet, een var Trøsten,
Korset, Ordet,
Badet, Bordet,
Livets Haab og Gravens Fred.

(Thordur Tomasson).

Det er interessant at lægge Mærke til, hvorledes danske og tyske Indskrifter har skiftet i Tinglev Kirke.

Omkring 1610 er Henrik Ringerinks Prædikestol med skaarne plattyske Indskrifter sat ind i Kirken. Lidt før 1700 er den gamle Altertavle, som fra først af kun havde Malerier, blevet malet og har faaet dansk Indskrift i Fodstykkets Felt. 1747 er Prædikestolen blevet malet og stafferet og har faaet dansk Indskrift paa Panelet ved Trappen og paa Lydhimlens Frise. 1826 er der sat nyt Stoleværk i Kirken, og dette er mindet ved en Tavle med tysk Indskrift. I 1870'erne er den gamle Altertavle blevet malet og har faaet dansk Indskrift i Fodstykkets Felt. 1883 er der hængt et Par nu ødelagte Olietryk ind i Kirken med tysk Indskrift.

DEN NORDSLESVIGSKE SKOLEFORENING I TAL.

Af Dr. med. H. Lausten-Thomsen.

Til »Den nordslesvigske skoleforenings« historie 1892—1914 udarbejdede jeg efterfølgende statistik, der ikke fandt plads i festskriftet, men som dog giver et sådant billede af dens virksomhed, at det er naturligt at meddele den i månedsskriftet.

Den nordslesvigske skoleforenings medlemstal var den 1. januar

År	Medlemmer	År	Medlemmer
1893	106	1904	3 794
1894	4 002	1905	3 935
1895	4 319	1906	4 248
1896	4 461	1907	4 703
1897	4 600	1908	4 720
1898	4 741	1909	5 475
1899	4 781	1910	7 212
1900	4 745	1911	8 222
1901	3 916	1912	8 772
1902	3 717	1913	10 004
1903	3 750	1914	10 853

Den nordslesvigske skoleforenings elever var hjemmehørende i

Året	Haderslev amt	Tønder amt	Sdbr. amt	Åbenrå amt	Flensb. amt	Ialt
1894	178	44	24	19	1	266
1895	138	30	16	13	1	198
1896	131	31	27	11	0	200
1897	140	35	32	23	7	237
1898	102	37	29	27	1	196
1899	137	43	43	13	0	236
1900	116	34	23	14	4	191
1901	119	41	39	22	4	225
1902	133	45	36	24	1	239
1903	140	35	30	13	2	220
1904	139	25	33	16	4	217
1905	160	27	40	19	4	250
1906	151	37	36	25	4	253
1907	163	27	44	27	5	266
1908	199	65	54	36	9	363
1909	229	57	63	32	7	388
1910	269	56	53	34	7	419
1911	265	67	79	32	7	450
1912	242	56	42	41	13	394
1913	270	72	60	51	12	465
1914	282	79	76	58	14	509

I alt 3703 943 879 550 107 6132

*De unge mennesker, der i årene 1894 — 1914 fik hjælp fra Den
nordslesvigske skoleforening, var
hjemmehørende i:*

Haderslev vesteramt:

Sogne	Elevtal
Agerskov	240
Arrild	64
Bevtoft	100
Branderup	100
Brøns	100
Fole	52
Gram	171
Hjerting	47
Hviding	36
Hygum	180
Højrup	32
Lintrup	191
Rejsby	75
Roager	88
Rødding	121
Skodborg	77
Skrave	137
Skærbæk	106
Spandet	45
Tirslund	41
Toftlund	75
Vodder	110
Øster Lindet	122
	<hr/>
	2 330

Haderslev østeramt:

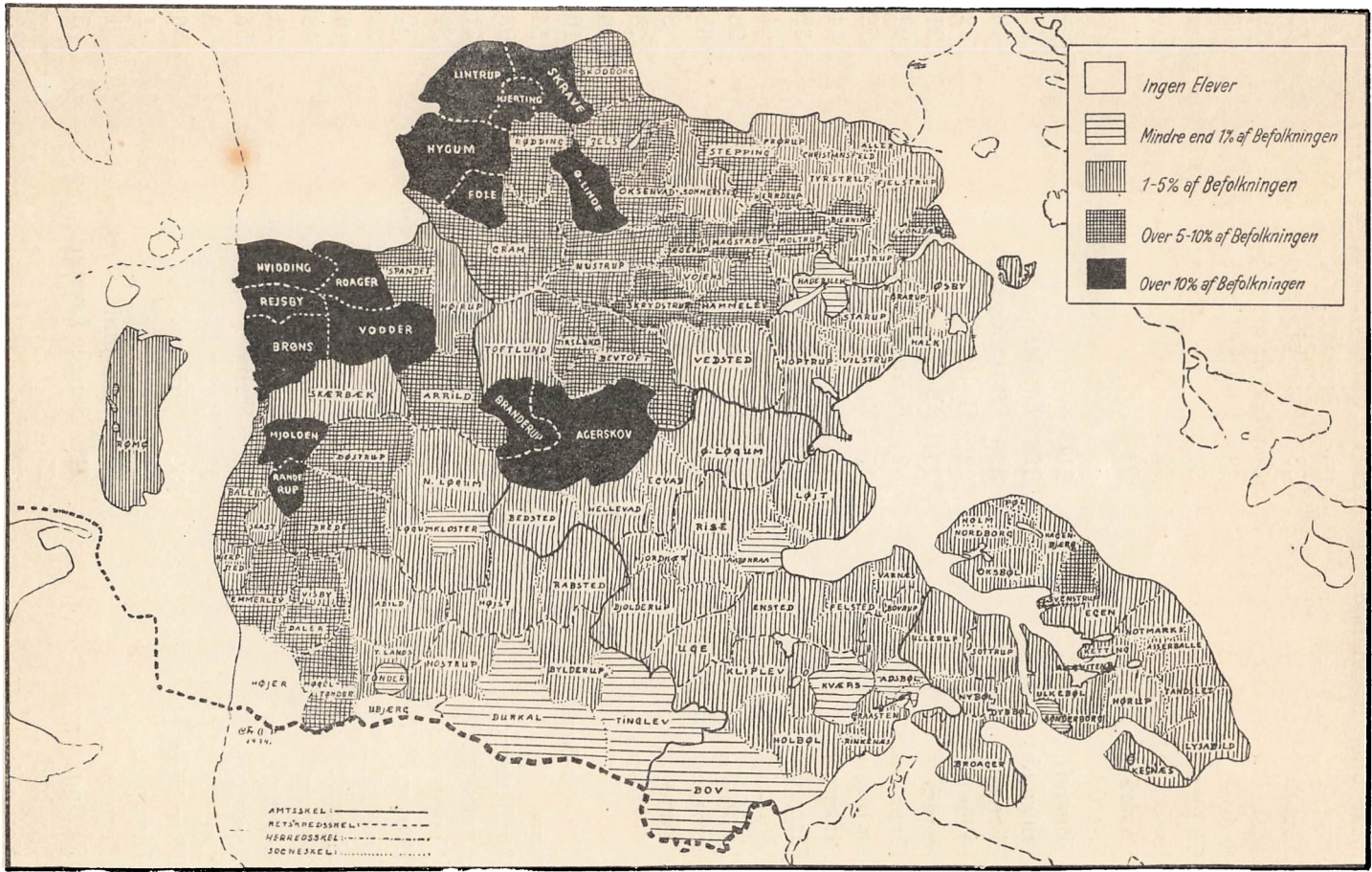
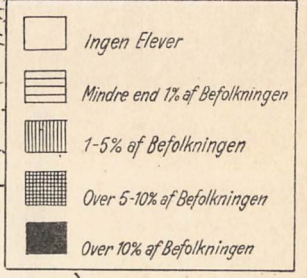
Sogne	Elevtal
Haderslev	125
Christiansfeld	3
Åstrup	15
Aller	36
Bjerning	13
Fjelstrup	99
Frørup	11
Gammel Haderslev	17
Grarup	5
Halk	9
Hammelev	71
Hoptrup	92
Jegerup	32
Jels	106
Magstrup	64
Moltrup	31
Nustrup	82
Oksenvad	68
Skrydstrup	53
Sommersted	64
Starup	22
Stepping	69
Tyrstrup	76
Vedsted	84
Vilstrup	15
Vojens	13
Vonsbæk	34
Øsby	64

1 373

Haderslev vesteramt 2 330

Haderslev østeramt 1 373

Haderslev amt 3 703

<i>Åbenrå amt:</i>			
Sogne	Elevtal		
Åbenrå	58	Nørborg landsogn	26
Adsbøl	3	Oksbøl	48
Bedsted	28	Svendstrup	59
Bjolderup	34	Tandslet	29
Egvad	30	Ulkebøl	53
Ensted	39		<hr/>
Felsted	56		879
Gråsten	11	<i>Tønder amt:</i>	
Hellevad	22	Sogne	Elevtal
Hjordkær	30	Tønder	9
Holbøl	22	Løgumkloster	16
Kliplev	20	Højer	2
Kværs	7	Abild	21
Løjt	47	Ballum	94
Rinkenæs	25	Brede	78
Rise	35	Burkal	14
Uge	9	Bylderup	37
Varnæs	21	Daler	64
Øster Løgum	53	Døstrup	98
	<hr/>	Emmerlev	65
	550	Hjerpsted	8
		Hostrup	28
		Højst	36
		Løgumkloster landsogn	10
		Mjolden	54
		Møgeltønder	93
		Nørre Løgum	21
		Rabsted	32
		Randerup	32
		Rømø	23
		Skast	10
		Tinglev	16
		Tønder landsogn	21
		Visby	56
		Højer landsogn	0
		Ubjerg	0
		Medelby	1
		Ladelund	1
		Sønder Løgum	3
			<hr/>
			943

<i>Sønderborg amt:</i>	
Sogne	Elevtal
Sønderborg	14
Augustenborg	6
Nørborg	50
Broager	116
Dybbøl	29
Nybøl	42
Sottrup	89
Ullerup	85
Asserballe	33
Egen	53
Havnbjerg	30
Hørup	21
Kegnæs	26
Ketting	21
Lysabild	27
Notmark	22

<i>Flensborg amt:</i>		<i>Skoleforeningens elever</i>	
Sogne	Elevtal	<i>1894—1914:</i>	
Flensborg	36	Haderslev amt	3 703
Bov	30	Åbenrå amt	550
Hanved	34	Sønderborg amt	879
Nørre Haksted	1	Tønder amt	943
Valsbøl	6	Flensborg amt	107
	—————		—————
	107		6 182

Gamle Anders Sandemand

af Ørsted — A. Pedersen i øersthed — i Oksenvad sogn har fra 1740 i over 60 år ført en årbog, en »Fortegnelse paa det Merkværdigste som aarl. tildrager sig.«

Han skriver

1740.

J dette Aar kom ieg til overhøring efter at Hr. *Thyge Lorentzen**) i forrige aar var Præsteviet.

Det var i same aar en meget haard vinter og foraar, ved vinter tid galt 1 Skeppe Rug 11 a 12 Skilling. Men som foraaaret blev saa hart, gik 1 Skeppe paa 1 Rigsdaler og hen i Sommeren paa $\frac{1}{2}$ Rigsdaler.

J dette aar blev af kongen tilladelse indført til *Hadersleff* 600 Tønder *Magatzin-Rug*, hvor af enhver efter Nödtrøft fik, at löne til paa andet Aar, da det blev betaldt med 1 Rdl. abod paa Tönden og 1 Rdl. til fragt.

Same Somer bortfröes vores baaget, at vi efter 3de Td. Sæd, ikkun aulede 3de Td.

1741.

Da galt 1 Sk. Rug om Vinteren 1 Rdl. Same Somer bortfröes vores baaget, at vi ikkun af ald vor Sæd fik 2 Td.

1742.

Da galt 1 Sk. Rug om vinteren og i foraaaret 2 Rdl. Men om Mikails tid ikkun 8 a 9 Sk. Samme Aar henfröes vores baaget, at vi ikkun aulede 1 Td.

*) Thyge Lorentzen, født 30. sept. 1710 i Rabsted. Faderen Christian L. var præst i Oksenvad 1707 1752; moderen var fra Rabsted præstegård.

J dette aar Kornet i Prisen liege som i forrige Aar.

J dette efter aar, lod sig see en usædvanlig Stierne paa Himelen hver aften efter Solens nedgang, samme Stierne havde en lang over os udstragt strale og glantz, og nedgik i vester 2 eller 3 timer paa aftnen og i det 1744de Aar same Vinter liegeleedes, og var et tegn for den et aar derefter paafølgende svare fæe Sygdom, som begyndte her i landet.

Aaret 1843.

En mild Vinter, saa mange Kartoffler løb selv op i Kornet paa Marken fra forrige Aar. Skærtorsdag 13. April faldt en halv Alen Sne. Foraaret tørt. 20. Maj ej Grønt i Engene. Især 25. Maj og 2. Juni overordentlig stærk Regn, hvoraf Kartofflerne mangelsteds blev øde, ligesom Bygsæden, der almindelig her paa Egnen slog meget fejl. Havre, Boghvede og især Rug fortrinlig i Mængde og Godhed. Priser: Kartoffler i Foraaret Skæppen 5—6 Sk., Rug 23 Sk., Boghvede 16 Sk., Smør a Pund 5 Sk., Uld 11 Sk., Honning a Lispund ren 29 Sk.

— — — Niels Fiskers Gaard i V. Gasse opflyttet af Toft N. Vejen. Lørdag 27. Maj sidste Brug af den gamle Gaard.

Skamlingsbankens 1. Fest den 18. Maj. Den Slesvigske Forenings Stiftelse Mandag 12. Juni. Missionens 1. Fest i Skærbæk Kirke Fredag 8. September. 1. Skolelærerforsamling i Gram Lørdag 9. September.

Kvægpris i Foraaret: Lørdag 10. Juni sagde Lor. Vilh., at Anders Jensen i Ottersbøl købt 15 Køer til Græsning a 5 Rd. St. Og 5. Juni fortalte Ped. Chr. Andersen, at man købte Græskøer i $\frac{1}{2}$ Dusin a St. 7 M.

Randerup Præstegaard brændt af Lyn Mandag 21. August. Og 5. Januar Hjerpsted Præstegaard.

Efter Jens Lauritzens Bog om mærkelige Ting, som er passeret forhen og i min Tid. Efterretning for de Efterlevende.

A/S FAXE KALKBRUD

Frederiksholms Kanal 16

Telefon Central 9123

JORDBRUGSKALK

97 pCt. kulsur Kalk i Varen, som
den leveres - ca. 100 pCt. passerer 1 mm Sigte

Ny jydsk Kjøbstad-Creditforening

Telefoner 4046 - 4047 - 4048

Aarhus

Vilh. Jensen

Murermester . Cementstøber

Tagsten . Mursten . Rør

Brande . Telf. 153

I/S BRANDE TEGLVÆRK

BRANDE

M. Dollerup Jensen & Co

Trikotagefabrik

Ikast

Telf. 225

THOMAS JENSEN

TRIKOTAGEFABRIK

IKAST . TELF. 136

H. C. Hansen

Trikotagefabrik

Ikast

Telf. 21

Kirkegaard & Co A/S

Trikotagefabrik

HERNING

POUL KRØJGAARD

Trikotagefabrik

HERNING

Telf. 406

Thisted

Uldspinderi & Tæppefabrik A/S

Herning.

A. Jepsen

Trikotagefabrik

Vestergade 43 — — Telf. 221

HERNING

Frede Sebbelin

Trikotagefabrik

Silkeborgvej 49

HERNING

Thisted

Andels-Svineslagteri

A/S Kulkompagniet

A/s De forenede
Kalkværker

Thisted

H. BOLL

TRIKOTAGEFABRIK

Telf. 913

J. Husted Abildtrup & Co

Tricotagefabrik - Herning

S. Truelsen & Søn
Tricotagefabrik
HERNING

Knud Damgaard
TRIKOTAGEFABRIK

Nr. Alle 10

HERNING

Jensen & Kragelund
Tricotagefabrik

Grønnegade 21

HERNING

Nielsen & Andersen
TRIKOTAGEFABRIK

Fyensgade 70

HERNING

Telf. 336

Jydsk
Tricotagefabrik A/S
IKAST

Vestergaard Poulsen
TRIKOTAGEFABRIK

Telf. 117

IKAST

Hans Jensens Eftf.
Tricotagefabrik

IKAST

IKAST SKAANERFABRIK

P. Chr. Mikkelsen

IKAST

NIELS LARSEN'S
TRIKOTAGEFABRIK

Hammerum

„DANETTA“

Nielsen & Langelund

Telf. 74 - Herning

Aktieselskabet

J. C. Modeweg & Søn

København

Grand Hotel

Telefoner: 1227 - 1228 - 1229

Statstelefon: 25

VEJLE

Støt de

sønderjydske

Indsamlinger

JESPER NIELSEN

TRIKOTAGEFABRIK

HERNING

Tricotagefabriken

„BJØRN“

IKAST

RESERVERET

„2799“

Til alle Festligheder

PREMIER IS

Esbjerg

AKTIESELSKABET

SKARREHAGE MOLERVÆRK

Nykøbing Mors

Midtjyllands Ægekspert

v/ A. Tornvig-Jensen

Brande

Telefon 84 og 185

Brunkul købes og sælges.

Støt de sønderjydske Indsamlinger

GRAM

KOLEANLÆG

Brødrene Gram A/s
Vojens

A/s Frederikshavn Savværk og Tømmerhandel

P. Madsen - - Frederikshavn

Nordisk Trikotagefabrik

Haderslev

Brug Sønderborg Garn fra

A/s **Det Nordiske Kamgarnspinderi**

Sønderborg

DIPLOM-IS.

Haderslev Telef. 1160

Vejen Telef. 3

Frederikshavns Fiskeauktion

Joh. Thyrring

Telegramadresse: Thyrring

Telefon 13

Fredr Bangs Eftflg.

Nykøbing Mors

Højskolehjemmets Hotel

Svendborg

Overfor Banegaarden - Telf. 743

M. Jensen og M. Andersen.

P. SAXBERG

Skibsprovieranteringsforretning

Telf. 86 - Telgr.Adrs: „Saxberg“

SKAGEN

Poul Pedersen

Landsretssagfører

Vejle

Aktieselskabet

Skive Markfrøkontor

Frøavl - Frøhandel

Skive.

Telf. 94 2. Lin.

P. Juhl Nielsen

Entrepreneur

Tlf. 213

Gl. Kirkevej 45 . Herning

Reserveret

S. S. V.

Aktieselskabet

Motorfabriken „Frederikshavn“

A/S P. ØRSNES' ENKE & SØN

Etableret 1839 - Telefon 376

Guld- og Sølvsmed

Nytorv 1

Aalborg

Støt dansk Industri

M. Jørgensen, Frøavl & Frøhandel

Grejsdalen A/S. Vejle.

KURANSTALTEN
Gl. Skovridergaard
V. STARCKE
OVERLÆGE
AABEN HELE AARET
SILKEBORG FORLANG
PROSPEKT
TLF. 514
515

Oscar Christensen

Kolonial en gros

Kolding — Varde — Haderslev — Aabenraa

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Møremester og Entreprenør

Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717

KØBENHAVN

Adda

Korsetterne virker slankende,
sitter eminent og er beha-
gelige i Brug.

Smith & Co. A/S

Cykler og Cykledele
en gros
ODENSE

Carl J. Ulrich & Søn

Aktieselskab

Haslev - Telefon 600

A/S **P. SCHOU & CO.**

TRÆLASTHANDEL

Kolding

(Grundl. 1840)

A. Schjøth

Rør & Sanitet

Vejle

N. P. Hansen & Co.

Spedition — Kontrol
og Pakhusforretning
Odense

Aktieselskabet

Helsingørs Væveri

Helsingør.

Textilfabriken

ved Joh. Pedersen

Helsingør.

